

Prof. PhDr. Jaroslav Malina, DrSc.
Ústav antropologie
Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity
Kotlářská 2, 611 37 Brno
Telefon: 549 495 755; mobil: 604 387 111
e-mail: jmalina@sci.muni.cz
<http://anthrop.sci.muni.cz>

Oponentský posudek habilitační práce
PhDr. Barbory Půtové, Ph.D., Ph.D. et Ph.D.

Habilitační práci Barbory Půtové tvoří knižní monografie *Výtvarná rekonstrukce pravěku a evoluce člověka* (ISBN 978-80-246-5712-7, 270 stran), která byla publikována v prestižním Nakladatelství Karolinum Univerzity Karlovy v roce 2024.

Spis se zabývá vývojem, současným stavem a perspektivami vědecké a naučné ilustrace v oblasti vizuální rekonstrukce evoluce člověka. Zmíněným tématem se Barbora Půtová zabývá dlouhodobě a díky své archeologické, etnografické, kulturologické a uměnovědné erudici je zpracovala celostně, způsobem, který v naší i zahraniční vědecké literatuře nemá srovnatelnou obdobu. Autorka shromáždila a kriticky zhodnotila vše, co bylo dosud na tomto poli vykonáno v celosvětovém měřítku. Do tohoto rámce zařadila podíl českých autorů a objevně popsala jejich dílo. Jde o tvorbu zejména Mikoláše Alše a Antonína Levého, průkopníky odborné a populární ilustrace v 19. století, Jana Konůpka a Jaroslava Panušku v první polovině 20. století, klasickou tvorbu světově významného Zdeňka Buriana a nejvýznamnější ilustrátory současnosti, jimiž jsou Libor Balák, Pavel Dvorský nebo Petr Modlitba.

Zevrubně se věnuje také trojrozměrné rekonstrukci, která je založena na zjištění, že například mezi tvarem lebky a jejím pokryvem (zejména tloušťkou měkkých tkání) existují konkrétní a korektní závislosti. O toto zjištění se zasloužil především ruský antropolog, archeolog a sochař Michail Michailovič Gerasimov (1907–1970), jemuž se rozvíjení a užití této metody stalo celoživotním posláním. V laboratoři antropologické rekonstrukce Ruské akademie věd v Moskvě, kde M. M. Gerasimov zahájil před více než půl stoletím své výzkumné práce, rozvíjí dnes tuto metodu již třetí generace badatelů (Tatiana Balujeva, Olga Grigorjeva, Galina V. Lebedinskaja, Aleksandr Pestrjakov, Jelizaveta Valentinovna Veselovskaja a další).

Od sedmdesátých let 20. století byla metoda významně obohacena a zpřesněna využitím ultrazvuku ke zkoumání vztahů mezi tvarem lebky a tvarem obličeje na základě tloušťky měkkých pokryvů obličeje v přesně definovaných antropometrických bodech u živých lidí, mužů a žen četných populací a různých lidských skupin (etnik). Její užití a získané výsledky umožnily na jedné straně standardizaci empirických dat a na straně druhé modelování na počítačích. Možnost kontroly skutečné podoby dovolily v kriminalistice zpětnou vazbu. Díky tomu nastala renesance metody a její celosvětové rozšíření. Úspěchy v rekonstrukci očí, rtů a nosu vedly k zvýšení podoby, tj. shody rekonstrukce s originálem do té míry, že začala být úspěšně používána i v kriminalistice při identifikaci osob podle lebek neznámého původu. Rekonstrukce podoby člověka podle lebky lze v současné době rozdělit na konturní, respektive kresebné (2D), a plastické (3D) rekonstrukce, které se z technického hlediska dále dělí na sochařské (fyzický model) a virtuální (počítačové). Velkou perspektivu mají metody počítačové rekonstrukce, které jsou v současné době předmětem vývoje.

Závěry

Habilitační spis má vysokou vědeckou a jazykovou úroveň, představuje originální přínos pro naši i zahraniční antropologii, archeologii, kulturologii, uměnovědu a další obory.

Spis splňuje ta nejnáročnější kritéria spjatá s habilitačními pracemi, proto navrhuji, aby byl PhDr. Barboře Půtové, Ph.D., Ph.D. et Ph.D., udělen vědecko-pedagogický titul „docent“ v oboru habilitačního a inauguračního řízení kulturologie.

V Brně 26. 5. 2025